

והנה לפי ביאור הרבי בהגדה ש"פ ח"א, בטעם ההבדל בין מצה ליין, דבמצה יש ג' מצות, וביין המצוה באה במספר ד', מבאר שם דמצה רומזת על הגאולה הבאה מצד המשפיע (הקב"ה), דבנ"י מצד עצמם לא היו מסוגלים לצאת בעצמם, כי היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ולכן היציאה היתה בלי טעם ודעת, כגון מצה שאין לה טעם, ולכן יש ג' מצות, כנגד ג' לשונות הראשונות של גאולה (והוצאתי, וגאלתי, והצלתי).

משא"כ יין יש לו טעם והוא מרמז לשלימות גאולת מצרים שהיתה כשהגיעו למעמד הר סיני, אחרי ספירת מ"ט יום של בירור וזיכוך המצות, אשר אז היתה הגאולה גם מצד המקבל (בנ"י), ולכן החיוב דיין הוא במספר ד' שכולל לשון הרביעי דגאולה (ולקחתי אתכם לי לעם, דקאי אמ"ת). ועיי"ש שמבאר דג' וד' הוא מלשון גומל דלים (כמבואר בכ"מ), דהיינו דמספר ג' הוא מצד המשפיע, ומספר ד' הוא רמז להמקבל (ולכן יש ג' אבות וד' אמהות, עיי"ש).

ולכאורה יוצא לפי"ז, דמספר ד' כוסות אינו שיעור מצטרף אלא שיעור עצמי, דפחות כוסות חסר עיקר ענין החירות המרומז בשתי' ארבע כוסות. אשר עפי"ז יובן המהר"ל דפחות מד' ליכא מצוה כלל.

[ולדידן דקיי"ל דכל כוס הוא חירות ומצה בפ"ע, י"ל עפימ"ש בשיחה הנ"ל בנוגע לד' כוסות שהם כנגד ד' לשונות, דבד' כוסות יש ענין כללי דחירות, וענין פרטי דחירות לכל כוס וכוס לפי ענינו, ולפי"ז י"ל דאה"נ דמצד ענין הכללי דחירות המספר דד' כוסות לא ניתן להתחלק. אך מצד ענינו הפרטי דכל כוס המביע חירות פרטית שלו, הרי כל א' הוא מצוה בפ"ע].

הטעם שאין זכר לאכילת מרור על השובע

הרב יוסף יצחק היטריק

שליח כ"ק אדמו"ר לאה"ק, ומנהל סמינר 'בית חנה' צפת

בהגדה של פסח - עם לקוטי טעמים ומנהגים, בד"ה "צפון" - מביא הרבי שתי הדעות על סיבת אכילת אפיקומן: א) האפיקומן בא זכר לפסח. ב) האפיקומן בא זכר למצה הנאכלת עם הפסח. לדעה השניה - שהתקינו חז"ל זכר למצה הנאכלת עם הפסח, שואל הרבי: למה לא התקינו זכר למרור, שגם הוא היה נאכל על השובע. ומתרץ הרבי: כיון שבזמן שאין פסח - חיובו רק מדרבנן.

ולא הבנתי התירוץ - הרי מדובר רק ב"זכר למקדש", אם כן - זה עצמו קשה, למה ראו חכמים לעשות זכר רק למצה הנאכלת על השובע, ולא למרור שהיה נאכל בסוף על השובע. הלא בזמן שבית מקדש היה קיים הרי קיימו שניהם (הן מצה והן מרור) מן התורה, ואם-כן לא ייגרע מרור שלא נעשה לו זכר.

בסגנון אחר: מה הקשר בין העובדה שמצה בזמן הזה היא מן התורה, ורק משום כך - ראו חכמים לעשות זכר למקדש (בסוף הסעודה) למצה שהייתה נאכלת על השובע עם הפסח; לאידך - מרור שאינו מן התורה בזמן הזה, לא ראו חכמים לעשות לו זכר לזמן שבית המקדש היה קיים - שגם הוא היה נאכל על השובע.

ויתירה מכך - הרי חכמים קבעו מצווה עם ברכה "אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור", וכל כולה של מצווה זו היא זכר לזמן שבית המקדש היה קיים, כפי שמסביר הרבי בד"ה "כורך", וזה לשון הרבי: "שתקנוהו חכמים (חובת מרור) זכר למקדש". ואם-כן, למה לא קבעו גם לאכול בסוף הסעודה מרור, זכר למרור שהיה נאכל גם הוא על השובע בסוף הסעודה.

זאת ועוד - חכמים שלאחר החורבן תקנו שנקיים חובת מרור בשני אופנים "זכר למקדש", הן באכילת מרור בפני עצמו (לדעת חכמים החולקים על הלל), והן כורך (לקיים מצוות מרור לדעת הלל). למרות שלא נפסקה ההלכה בין הלל לחבריו, התקינו חכמים לקיים את ה"זכר" לשתי הדעות, ואם-כן למה לא התקינו לעשות גם זכר למרור שנאכל על השובע (לכאורה לכל הדעות).

ויש להוסיף עוד, הלא לדעה הראשונה שמביא הרבי, דהאפיקומן הוא זכר לקרבן פסח - הלא אין קרבן פסח כלל בזמננו, ובכל זאת תקנו חכמים "זכר" (לדעה זו), אם-כן, אפוא, מה הסברא של הדעה השניה, שייגרע מרור שלא ייעשה לו "זכר", כי הוא "רק" מדרבנן.

עיונים בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים

הרב מנחם מענדל פעלער

שליח כ"ק אדמו"ר - טוויץ סיטיז, מינסוטה

בהגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים, בפסקא הראשונה (עמ' א): "הל' פסח": "הל' פסח. הי' הראשונות שנדפסו משו"ע רבנו הזקן